

■ Priorytety w dziedzinie kultury i program artystyczny prezydencji Niemiec w Radzie UE

Maria Wagińska-Marzec

„Razem wzmocnijmy Europę” – takie motto przyświeca rozpoczętej 1 lipca 2020 r. prezydencji Niemiec w Radzie UE. Przewodnictwo w unijnej Radzie Ministrów Kultury i Mediów objęła jednocześnie minister stanu ds. kultury i mediów RFN Monika Grütters. Do głównych priorytetów programu niemieckiej prezydencji należeć będzie m.in. pomoc najbardziej dotkniętym przez skutki pandemii sektorom kultury i przemysłów kreatywnych, ochrona dziedzictwa kulturowego, a także wspieranie równouprawnienia płci w sferze kultury. Ważnym tematem będzie również polityka medialna, w tym zwłaszcza kwestia utrzymania pluralizmu i swobodnego dostępu do informacji. Program polityczny uzupełnia bogaty pakiet wydarzeń artystycznych i wydarzeń specjalistycznych dla przedstawicieli poszczególnych sektorów kultury i mediów.

Główne priorytety RFN w dziedzinie kultury i polityki medialnej

Łagodzenie skutków pandemii COVID-19 w dziedzinie kultury i przemysłów kreatywnych to jedno z najważniejszych zadań w czasie prezydencji Niemiec w Radzie UE. Ministrowie kultury państw europejskich będą usilnie zabiegać o uwzględnienie tych obszarów w przedsięwzięciach i programach unijnych związanych z odbudową gospodarczą UE. Europejskie środki pomocowe powinny zostać tak oszacowane, by skutecznie dofinansować również najbardziej dotknięte skutkami pandemii obszary kultury i przemysłów kreatywnych oraz mediów.

Redakcja:

Radosław Grodzki
Karol Janoś
(redaktor naczelny)
Piotr Kubiak
Krzysztof Malinowski

Korekta:

Hanna Różanek

Nr 26(446)/2020

28.07.2020

ISSN 2450-5080

Biuletyny dostępne
także dzięki:
NEWSLETTER IZ
FACEBOOK
SCRIBD
LINKEDIN
TWITTER

Warto zwrócić uwagę, że już wcześniej uczyniono krok w tym kierunku: 1 maja 2020 r. ministrowie kultury i mediów państw członkowskich opublikowali wspólną deklarację, w której wskazali na specyficzną sytuację sfery kultury i mediów w czasie pandemii COVID-19 i potrzebę podjęcia wspólnych działań pomocowych na płaszczyźnie europejskiej w tym zakresie. Inicjatywa ma być nadal kontynuowana, zwłaszcza w przedmiocie wymiany doświadczeń między państwami członkowskimi UE na temat efektywnych działań podejmowanych w celu likwidowania skutków pandemii. Należy jeszcze wspomnieć, że w przededniu rozpoczęcia prezydencji Niemiec w Radzie UE, 30 czerwca 2020 r. minister Grütters wraz z ministrami kultury Włoch i Francji wystosowali wspólne pismo do komisarz unijnej Mariyi Gabriel, w którym zaapelowali o konieczność uwzględnienia spraw kultury i mediów podczas tworzenia instrumentów odbudowy UE.

Podczas prezydencji Niemiec w UE mają zapaść decyzje dotyczące dalszej realizacji programu UE „Kreatives Europa”. Pierwotnie był on przewidziany na okres 7 lat i miał się zakończyć w 2020 r. Jego celem jest wspieranie kultury i sfery audiowizualnej, a także współpracy kulturalnej między państwami europejskimi. Program ma zachęcać artystów i twórców do działania na obszarze całej Europy, ma służyć otwieraniu się na nowe grupy celowe i nowe rynki; ma też pomagać w rozwijaniu umiejętności potrzebnych zwłaszcza w dobie globalizacji i technik cyfrowych. Dzięki programowi „Kreatives Europa” UE dąży do utrzymania i wspierania kulturalnej i językowej różnorodności Europy. Chce też wzmocnić konkurencyjność europejskiej sfery kulturowej i branży kreatywnej, aby w kontekście pandemii koronawirusa pobudzić „inteligentny, długofalowy i zintegrowany rozwój” i wspierać spójność społeczną. Ważnym zadaniem w czasie prezydencji niemieckiej będzie zatem sfinalizowanie negocjacji między Komisją Europejską, Parlamentem UE oraz Radą UE w sprawie kontynuacji programu i przyjęcie „programu uzupełniającego” na lata 2021-2027. Ich rezultat będzie uzależniony od porozumienia szefów rządów co do unijnych ram finansowych na lata 2021-2027.

Kolejny istotny punkt w programie niemieckiej prezydencji to wspieranie równouprawnienia płci w sferze kultury. Temat ten zostanie po raz pierwszy wniesiony na agendę UE jako jeden z ważniejszych priorytetów. Działania dotyczące tej kwestii są nakierowane na promowanie znaczenia tego zagadnienia w opinii publicznej oraz zwrócenie uwagi na kwestię wyrównania szans zwłaszcza w sytuacjach kryzysu. Pandemia ujawniła bowiem, jak mocno zakotwiczone są nadal w świadomości powszechnej stereotypy dotyczące tradycyjnego podziału ról oraz jak trudno jest pogodzić życie zawodowe i rodzinne. Sprawa równouprawnienia płci ma zyskać także większe znaczenie w unijnej strukturze dotacyjnej. Ważne będą ponadto ustalenia (i działania) na rzecz przestrzegania parytetów w obsadzaniu gremiów decyzyjnych i stanowisk kierowniczych. Zagadnienie to będzie omawiane m.in. podczas zaplanowanej na 8 grudnia 2020 r. konferencji pt. „Równouprawnienie płci”.

W trakcie prezydencji Niemiec ważne miejsce będzie zajmowało również wzmocnienie ochrony dóbr kulturowych. Minister Grütters od lat kładzie duży nacisk na szeroką i skuteczną ochronę dóbr kultury na płaszczyźnie narodowej i międzynarodowej; wspiera też wszelkie inicjatywy podejmowane przez instytucje kultury w kraju oraz na forum unijnym, które służą ochronie dziedzictwa kulturowego i zapobiegają

nielegalnemu handlowi dobrami kultury. Innym ważnym priorytetem Berlina w trakcie prezydencji będzie zwiększenie rangi „Europejskich Stolic Kultury”. Nadanie miana „Europejskiej Stolicy Kultury” jest przyznawane każdego roku dwóm miastom z różnych państw członkowskich UE; od września 2017 r. mogą się o nie ubiegać co trzy lata również miasta państw kandydujących na członka UE (kraje EFTA/EWR). Inicjatywa ta ma na celu odzwierciedlenie i unaocznienie bogactwa i różnorodności kultur europejskich, wydobyć cechy wspólnych i wzmocnienie poczucia przynależności do wspólnego obszaru kulturowego; ma też oddziaływać na zwiększenie wkładu kultury w rozwój miast. Podczas prezydencji Niemiec w Radzie UE zapadnie decyzja, któremu z niemieckich miast kandydujących (Chemnitz, Hanower, Hildesheim, Magdeburg, Norymberga) przypadnie (obok miast Słowenii) tytuł „Europejskiej Stolicy Kultury” w 2025 r.

Program kulturalny niemieckiej prezydencji

Program polityczny prezydencji Niemiec w Radzie UE uzupełnia bogaty program kulturalny obejmujący ok. 35 różnego rodzaju wydarzeń artystycznych, przedsięwzięć specjalistycznych i projektów, w tym m.in. wystawy, projekcje filmowe, koncerty, spotkania na temat literatury i mediów. Program artystyczny rozpoczął uroczysty koncert z okazji przekazania prezydencji Rady UE przez Chorwację w ręce Niemiec w dniu 6 lipca 2020 r. Wzięła w nim udział Monachijska Orkiestra Radiowa (*Münchner Rundfunkorchester*) pod dyrekcją Ivana Repušića oraz Chór i Orkiestra Radia Chorwackiego pod batutą Tomislava Fačiniego. Wykonano na nim utwory kompozytorów chorwackich i niemieckich.

Znaczącym punktem programu artystycznego będzie także wystawa „Hotel Beethoven: Connecting People, Sounds and Ideas” w Centrum Sztuk Pięknych BOZAR (*Centre for Fine Arts*) w Brukseli, której otwarcie nastąpi w dniu 1 października 2020 r. Wystawa jest poświęcona Ludwigowi v. Beethovenowi i została zorganizowana w ramach obchodów Roku Beethovenowskiego z okazji 250. rocznicy urodzin kompozytora. Ukazuje ona dzieła kompozytora i jego idee oraz ich znaczenie dla współczesności. Jest też podróżą w czasie przez różne epoki i sposoby postrzegania świata i sztuki: od 1770 r. po dzień dzisiejszy, od pop-kultury po sztukę konceptualną. Zaprezentowano na niej m.in. manuskrypty, instrumenty i dzieła różnych artystów, m.in. Antoine’a Bourdelle’a, (rzeźbiarz), Andy’ego Warhola (przedstawiciel pop-artu), Katie Paterson (artystka wizualna), Christie Sun Kim (artystka dźwięku).

Goethe Institut przygotował w czasie prezydencji niemieckiej kilka projektów dotyczących wymiany kulturalnej i edukacyjnej na płaszczyźnie europejskiej; będą one realizowane od lipca do grudnia 2020 r. na terenie Belgii, a zwłaszcza w Brukseli. Wydarzenia te, w różnych formatach, będą się koncentrowały na przykładach europejskiej solidarności w czasach kryzysu oraz skuteczności długofalowego oddziaływania kultury i edukacji. Wśród projektów na uwagę zasługuje m.in. artystyczna instalacja pt. „Znikająca ściana”. Jej podstawę stanowią zamieszczone na ścianie cytaty (ok. 6 tys.) z wypowiedzi znanych myślicieli i artystów z całej Europy; po odsłonięciu instalacji przechodnie będą mogli zabierać kartki z cytatami, tak że na końcu pozostanie jedynie pusta rama, która je okalała; ściana „zniknie”.

Do innych projektów realizowanych w trakcie przewodnictwa Niemiec w Radzie UE należy m.in. „#OEKOROPA”. To europejski konkurs dla młodzieży zachęcający do podróży po Europie. Projekt artystyczny Olafura Eliassona „Earth Speakr” zakłada współtworzenie przez artystę wraz z dziećmi i młodzieżą z całego kontynentu interaktywnego, wirtualnego dzieła sztuki, które ma wyrażać poglądy młodego pokolenia na ważne aktualnie kwestie dotyczące przyszłości Europy i całego globu (ochrona środowiska, zmiany klimatu etc.). Zaplanowano też interesujący projekt: „Generation A=Algorithmus” na temat potencjału sztucznej inteligencji: czy i jak dalece może ona zmienić nasze życie w przyszłości? Jedną z inicjatyw jest też kilkuletni projekt o zasięgu europejskim, realizowany w formie festiwalu pt. „Freiraum”, którego tematyka koncentruje się na kwestii wolności w Europie. Zorganizowane mają być ponadto konferencje na temat różnorodności językowej w Europie i roli wielojęzyczności.

Zwieńczeniem programu artystycznego będzie koncert Beethovenowski 18 grudnia 2020 r., w którym udział weźmie młodzieżowa międzynarodowa orkiestra West-Eastern Divan Orchestra, europejski chór młodzieżowy Europa Cantat oraz soliści, którzy wykonają wspólnie IX Symfonię L. v. Beethovena pod dyktando Daniela Barenboima ze słynną „Odą do radości”.

Wydarzenia specjalistyczne

Konferencje i sympozja instytucji i organizacji unijnych stanowią ważną platformę wymiany myśli i doświadczeń ekspertów z różnych dziedzin na płaszczyźnie europejskiej. Jednym z pierwszych wydarzeń organizowanych w ramach niemieckiej prezydencji była konferencja na temat wspierania europejskiego dziedzictwa kulturowego i jego różnorodności w Lipsku, która odbywała się w dniach 12-14 lipca. W centrum uwagi znalazły się zalecenia dotyczące długofalowego wspierania dziedzictwa kulturowego przez UE i państwa członkowskie. Obok ekspertów z dziedziny ochrony zabytków (EU CULTNET) i specjalistów od spraw finansowych z całej Europy, wzięli w niej udział również przedstawiciele sektora kultury i przemysłów kreatywnych, a także członkowie inicjatyw obywatelskich, zaangażowani w działania na rzecz ochrony zabytków.

Główny punkt programu w zakresie polityki medialnej stanowi seria konferencji pt. „Różnorodność i odpowiedzialność. Media w społeczeństwie cyfrowym” („Vielfalt und Verantwortung. Medien in der digitalen Gesellschaft”). Podczas konferencji inauguracyjnej w dniu 7 lipca 2020 r. minister Grütters wskazywała, że należy działać „przeciwko ograniczaniu wolności słowa i przeciwko dezinformacji”. BKM dąży do tego, aby czasie prezydencji niemieckiej zainicjować szeroką debatę na najwyższej płaszczyźnie europejskiej na temat zapewnienia różnorodnej oferty medialnej w Europie.

Podczas zaplanowanych konferencji zamierza się podjąć próbę odpowiedzi na pytania: Jak chronić wolność słowa i wypowiedzenia sądów? Jak przeciwdziałać mowie nienawiści, mobbingowi w cyberprzestrzeni i dezinformacji? Jak umocnić operatorów platform digitalnych, którzy otwierają nowe pola działania ze zmienionymi regułami

gry, by wzięli również odpowiedzialność za przekazywane treści? Celem dyskusji będzie wypracowanie stanowisk na płaszczyźnie narodowej i europejskiej dla zapewnienia pluralizmu medialnego w Europie, poprawy jakości profesjonalnego dziennikarstwa oraz wspierania i lepszego udostępniania różnorodnych i dobrych jakościowo treści informacyjnych. BKM stoi też na stanowisku, że różnorodność mediów i wolność słowa powinny być silniej umocowane w europejskich inicjatywach ustawodawczych dotyczących sfery cyfrowej.

W cyklu siedmiu spotkań w postaci konferencji i webinarium (od 7 lipca do 29 października 2020 r.) będą dyskutowane takie kwestie, jak: „Wizje spójnego porządku medialnego UE” (8.09), „Czas na refleksję – punkt wyjścia do rozważań na temat nowej polityki medialnej UE” (10.08), „Ustabilizowanie wolnego ładu medialnego – od myślenia po działanie” (22.09), „Regulowanie i odpowiedzialność internetowych platform video” (*Video Sharing-Plattformen*)” (24.09) oraz „Jak sztuczna inteligencja może się przyczynić do zapewnienia dobrego jakościowo dziennikarstwa” (1.10). Podjęta zostanie też kwestia możliwości zaimplementowania stosownych przepisów prawa na obszarze całej Unii.

Niemiecki Związek Muzealny (*Deutscher Museumsbund e.V.*) oraz Sieć Europejskich Organizacji Muzealnych (Network of European Museum Organisations) potraktowały potrójną prezydencję Niemiec, Portugalii i Słowenii jako okazję do zorganizowania cyklu trzech konferencji, w których będzie dyskutowana społeczna rola muzeów na płaszczyźnie europejskiej. Rozpocznie ją konferencja online pt. „Museums and Social Responsibility – Values revisited” w dniach 17-18 września 2020 r. Następne wydarzenia zostały zaplanowane na 2021 r. w Portugalii i Słowenii.

Konkluzje

Dobór tematów i zadań, jakie wprowadzono na agendę podczas prezydencji Niemiec w Radzie UE w zakresie polityki kulturalnej i medialnej świadczy o tym, że Berlin przywiązuje dużą wagę zwłaszcza do kwestii związanych z zapewnieniem finansowego wsparcia dla dotkniętych skutkami pandemii COVID-19 obszarów kultury i przemysłów kreatywnych oraz mediów i chce skutecznie zabiegać wraz z partnerami z innych państw członkowskich UE o uwzględnienie ich potrzeb w ramach ogólnej puli środków pomocowych przeznaczonych na odbudowę gospodarki UE. Istotną rolę w określaniu przyszłej strategii postępowania może odegrać wymiana doświadczeń dotyczących kroków podejmowanych w różnych państwach członkowskich UE.

Jeden z punktów ciężkości w zakresie polityki medialnej – zachowanie pluralizmu krajobrazu medialnego i zagwarantowanie swobodnego dostępu do informacji – to kwestie, które są w Niemczech traktowane jako niezwykle ważne elementy tej polityki, mające zasadnicze znaczenie dla utrzymania „demokracji wolnościowej” i zapewnienia swobód obywatelskich. Zainicjowanie debaty na ten temat na forum europejskim może się przyczynić do wypracowania stosownych regulacji i mechanizmów, które pozwolą zagwarantować ich różnorodność i niezależność na obszarze całej UE.

Nowym zagadnieniem podjętym na płaszczyźnie europejskiej jest równouprawnienie płci w obszarze kultury i mediów, które w ostatnim czasie jest akcentowane i nabiera coraz większego znaczenia w wielu państwach europejskich. Wymiana opinii i określone kroki w kierunku uzgodnienia wspólnych inicjatyw ustawodawczych mogą przynieść konkretne rozwiązania w tej mierze jako miarodajne dla wszystkich państw członkowskich.

Program niemieckiej prezydencji wyróżnia szerokie spektrum wydarzeń kulturalnych i specjalistycznych: od koncertów i wystaw przez projekty artystyczne i edukacyjno-kulturalne po konferencje. Duża część programu artystycznego (koncert, wystawa) została osnuta wokół postaci L. v. Beethovena, co jest nawiązaniem do obchodzonego właśnie Roku Beethovenowskiego z okazji 250-lecia urodzin kompozytora.

Tezy zawarte w tekście wyrażają jedynie opinie autorki.

Maria Wagińska-Marzec - dr, germanistka, pracowniczka Instytutu Zachodniego, zainteresowania badawcze: kultura Niemiec, polsko-niemieckie stosunki kulturalne